

ВИДОВА РІЗНОМАНІТНІСТЬ ДЕКОРАТИВНИХ ТРАВ'ЯНИСТИХ РОСЛИН У КВІТКОВОМУ ОЗЕЛЕНЕННІ М. ЖИТОМИРА

Астахова Лариса Євгенівна,
к.б.н., доцент, доцент кафедри ботаніки,
біоресурсів та збереження біорізноманіття,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Надзвичайно важливе значення для нашого сьогодення має ландшафтно-планувальна організація простору із застосуванням декоративних трав'янистих рослин, які є не лише естетичною складовою сучасного міського дизайну, а й ключовим чинником у створенні комфортного, екологічно сталого та привабливого урбанізованого середовища. Використання різноманітних видів і сортів квіткових рослин сприяє створенню вишуканих художніх квіткових композицій, які завдяки сезонним змінам у цвітінні наповнюють міські ландшафтні зони динамікою та гармонійною красою, оскільки кожен сезон дарує нові барви та настрої, формуючи неповторний образ міського озеленення. Тому аналіз різноманітності декоративних трав'янистих рослин та особливостей їх використання в озелененні урбанізованого середовища є досить актуальним.

Мета нашого дослідження полягала у вивченні видового складу та особливостей використання декоративних трав'янистих рослин у квітниках міста Житомир. В ході дослідження встановлено, що в озелененні Житомира використовуються різноманітні рослини, які підбираються з урахуванням місцевих кліматичних умов та естетичних потреб. Переважно вивчали квітники центральної частини міста. Як ми виявили, у їх оформленні використовується 44 види, що належать до 22 родин, з яких найбільша кількість видів (11) – представники родини Айстрові (Asteraceae). Дванадцять родин представлені лише 1 видом. По 3 види включають родини Капустяні (Brassicaceae), Півникові (Iridaceae) та Холодкові (Asparagaceae). Шість родин – Губоцвіті (Lamiaceae), Жовтецеві (Ranunculaceae), Молочайні (Euphorbiaceae), Пасльонові (Solanaceae), Геранієві (Geraniaceae) та Амарантові (Amaranthaceae) представлені лише 2 видами кожна (табл. 1). Серед виявлених рослин, найчастіше у квітниках використовуються: навесні – тюльпан садовий (*Tulipa gesneriana* L.) та півники безлисті (*Iris aphylla* L.), влітку – жоржина однорічна (*Dahlia cultorum* Thorsr. et Reis.), петунія гібридна (*Petunia hybrida* Vilm.), бегонія вічноквітуча (*Begonia semperflorens* Link et Otto), колеус шоломниковий (*Coleus scutellarioides* (L.) Benth.), чорнобривці розлогі (*Tagetes patula* L.), якобея приморська (*Jacobaea maritima* (L.) Pels. & Meijden), з яких три останні зазначені види, що цвітуть усе літо, зберігають свої декоративні ознаки й восени.

Таблиця 1.

Видовий склад декоративних трав'янистих рослин у м. Житомирі

№ з/п	Назва виду		Життєва форма
	українська	латинська	
Родина Айстрові (Asteraceae)			
1	Агератум мексиканський	<i>Ageratum houstonianum</i> Mill.	однорічна
2	Айстра альпійська	<i>Aster alpinus</i> L.	багаторічна
3	Айстра садова	<i>Callistephus chinensis</i> (L.) Nees	однорічна
4	Брахікома іберійколиста	<i>Brachycome iberidifolia</i> Benth.	однорічна
5	Жоржина однорічна	<i>Dahlia cultorum</i> Thorsr. et Reis.	однорічна
6	Космея звичайна	<i>Cosmos bipinnatus</i> Cav.	однорічна
7	Майорці чепурні	<i>Zinnia elegans</i> Jacq.	однорічна
8	Стокротки багаторічні	<i>Bellis perennis</i> L.	багаторічна
9	Якобея приморська	<i>Jacobaea maritima</i> (L.) Pelser & Meijden	однорічна
10	Чорнобривці прямостоячі	<i>Tagetes erecta</i> L.	однорічна
11	Чорнобривці розлогі	<i>Tagetes patula</i> L.	однорічна
Родина Капустяні (Brassicaceae)			
12	Іберіс зонтичний	<i>Iberis umdellata</i> L.	однорічна
13	Матіола сиза	<i>Matthiola incana</i> (L.) Aiton	однорічна
14	Медівниця приморська	<i>Lobularia maritima</i> (L.) Desv.	однорічна
Родина Пасльонові (Solanaceae)			
15	Дурман індійський	<i>Datura metel</i> L.	
16	Петунія гібридна	<i>Petunia hybrida</i> Vilm.	однорічна
Родина Портулакові (Portulacaceae)			
17	Портулак великоквітковий	<i>Portulaca grandiflora</i> Hook.	однорічна
Родина Бальзамінові (Balsaminaceae)			
18	Бальзамін садовий	<i>Impatiens balsamina</i> L.	однорічна
Родина Губоцвіті (Lamiaceae)			
19	Колеус шоломниковий	<i>Coleus scutellarioides</i> (L.) Benth.	однорічна
20	Сальвія блискуча	<i>Salvia splendens</i> Sellow ex Schult.	однорічна
Родина Макові (Papaveraceae)			
21	Ешольція каліфорнійська	<i>Eschscholzia californica</i> Cham.	однорічна
Родина Жовтецеві (Ranunculaceae)			
22	Дельфініум високий	<i>Delphinium elatum</i> L.	однорічна
23	Орлики звичайні	<i>Aquilegia vulgaris</i> L.	багаторічна
Родина Вербенові (Verbenaceae)			
24	Вербена гібридна	<i>Verbena ×hybrida</i> Groenl. & Rümpler	однорічна
Родина Бегонієві (Begoniaceae)			
25	Бегонія вічноквітуча	<i>Begonia semperflorens</i> Link et Otto	однорічна
Родина Геранієві (Geraniaceae)			
26	Пеларгонія зональна	<i>Pelargonium zonale</i> (L.) L'Hér. ex Aiton	багаторічна
27	Пеларгонія плющеподібна	<i>Pelargonium peltatum</i> (L.) L'Hér.	багаторічна
Родина Амарантові (Amaranthaceae)			
28	Ахірантес Вершаффельта	<i>Achyranthes verschaffeltii</i> Hook.	однорічна

BIOLOGY
CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF MODERN EDUCATIONAL
TECHNOLOGIES

29	Щириця хвостата	<i>Amaranthus caudatus</i> L.	однорічна
Родина Молочайні (Euphorbiaceae)			
30	Молочай облямований	<i>Euphorbia marginata</i> Pursh	однорічна
31	Рицина звичайна	<i>Ricinus communis</i> L.	однорічна
Родина Фіалкові (Violaceae)			
32	Фіалка Віттрока	<i>Viola wittrockiana</i> Gams ex Nauenb. & Buttler.	дворічна
Родина Товстолистові (Crassulaceae)			
33	Очиток видний	<i>Hylotelephium spectabile</i> (Boreau) H. Ohba	багаторічна
Родина Комелінові (Commelinaceae)			
34	Традесканція Андерсона	<i>Tradescantia andersoniana</i> W. Ludwig & Rohw.	багаторічна
Родина Канові (Cannaceae)			
35	Канна індійська	<i>Canna indica</i> L.	багаторічна
Родина Півникові (Iridaceae)			
36	Гладіолус звичайний	<i>Gladiolus communis</i> L.	багаторічна
37	Півники безлисті	<i>Iris aphylla</i> L.	багаторічна
38	Шафран Томазіні	<i>Crocus tommasinianus</i> Herb.	багаторічна
Родина Холодкові (Asparagaceae)			
39	Хлорофітум чубатий	<i>Chlorophytum comosum</i> (Thunb.) Jacques.	багаторічна
40	Хоста ланцетолиста	<i>Hosta lancifolia</i> (Thunb.) Engl.	багаторічна
41	Хоста подорожникова	<i>Hosta plantaginea</i> (Lam.) Asch.	багаторічна
Родина Лілійні (Liliales)			
42	Тюльпан садовий	<i>Tulipa gesneriana</i> L.	багаторічна
Родина Амарилісові (Amaryllidaceae)			
43	Нарцис несправжній	<i>Narcissus pseudonarcissus</i> L.	багаторічна
Родина Тонконогові (Poaceae)			
44	Колосняк піщаний	<i>Elymus arenarius</i> (L.) Hochst.	багаторічна

Асортимент квіткових трав'янистих рослин представлений головним чином однорічними культурами – 26 видів. Багаторічників, які відносяться до кореневищних, цибулинних та бульбоцибулинних рослин, 17 видів. Із дворічників лише один вид – фіалка Віттрока (*Viola wittrockiana* Gams ex Nauenb. & Buttler). Домінуюча роль в озелененні Житомира належить однорічним культурам, які завдяки великій різноманітності забарвлення, форм та розмірів листків й квіток створюють яскраві барвисті акценти у квіткових композиціях. За декоративними якостями у квітниках переважають красиво квітучі рослини. Декоративно-листяних – невелика кількість видів і вони головним чином використовуються в якості килимових насаджень, часто у поєднанні із яскравими красиво квітучими рослинами. Вирощуванням різноманітних декоративних рослин у Житомирі займається компанія «Зеленбуд», який у 2024 р. висадив понад 80 тис. однорічних рослин, що були вирощені у теплицях даного підприємства, на території близько 30 квітників [1].

Характерною особливістю декоративних трав'янистих рослин є їх здатність цвісти у різні сезони. Тому у квітниках з весни по осінь можна спостерігати зміну одних культур, які відцвіли, іншими. Це створює певну динаміку кольорової гами, що привертає до себе увагу, а також забезпечують тривале цвітіння.

Квіткове оформлення кожної ділянки має бути декоративним і витриманим протягом усього вегетаційного періоду, з ранньої весни до пізньої осені. Цього можна досягти, висаджуючи багаторічні рослини на клумбах, змішуючи рослини, замінюючи зів'ялі рослини іншими сусідніми квітучими рослинами, а також чергуючи домінуючі кольори протягом року в різних частинах ділянки. Загальний вигляд, висота, форма, колір суцвіть і листків, рясність та час цвітіння є дуже важливими факторами під час вибору рослин за їхніми декоративними якостями. Важливо підібрати і розташувати рослини таким чином, щоб максимально підкреслити декоративні ознаки кожної із них [2].

Найчастіше у Житомирі декоративні квіткові рослини застосовуються для озеленення клумб, рабаток, міксбордерів, доріжок, а також у квітниках і вазонах. Таке використання дозволяє створювати яскраві, привабливі та різноманітні ландшафтні композиції, що підвищують естетичну цінність міського середовища і роблять його більш комфортним для мешканців. Також у місті досить цікавою та привабливою зоною є квітник у формі метелика, розташований на Майдані Соборному. В ньому висаджено понад 700 рослин, що представлені невеликою кількістю видів: чорнобривці прямостоячі, кілька сортів бегонії вічноквітучої та цинерарія приморська (інша назва – якобея). Гармонійне поєднання яскравих кольорів створює незабутнє враження. Оскільки асортимент квіткових насаджень у місті щороку оновлюється, у квітнику у формі метелика використовуються різні види і кольори культур у різні роки, що надає йому динамічності та свіжості. Не менш привабливим раніше був квітник у формі павліна, який розміщувався у Шодуарівському парку. На жаль, у 2024 році цей квітник не було оформлено, що залишило цей образ у пам'яті мешканців і гостей міста. Мають місце у Житомирі й креативні квітники з використанням малих архітектурних форм, які можна побачити біля кав'ярні на вул. Велика Бердичівська, біля будинку культури, кінотеатру «Україна» та інших місцях Житомира

Як зазначає дирекція «Зеленбуду» на організацію та реконструкцію квітників впливають різноманітні фактори, зокрема, погодні умови, обмежений бюджет та зовнішні обставини, такі як боротьба з пандемією та військові конфлікти. Це зумовлює необхідність раціонального використання фінансових ресурсів, що відображається на формах і об'ємах озеленення. Таким чином, застосування декоративних трав'янистих рослин в озелененні ландшафтів м. Житомир свідчить про прагнення створювати привабливий, комфортний і гармонійний міський простір, що адаптується до зовнішніх викликів і забезпечує естетичний комфорт мешканцям та гостям міста.

Список літератури:

1. Понад 80 тисяч рослин висадять на квітниках Житомира.
<https://suspilne.media/zhytomyr/732011-ponad-80-tisac-roslin-visadat-na-kvitnikah-zitomira/>
2. Пушкар В.В., Жирнов А.Д., Вільгельм-Швадчак О.К. Дизайн квітників: Навчальний посібник. К.: ДАКККіМ, 2003. 92 с.